

tijden gewrocht heeft, om de wereld te redden, en Zijn volk te zaligen, doch... wat vormt Pinksteren een wonder slot! Het gaat lijnrecht in tegen de wijze, waarop wij onze feesten besluiten, want indien aan ons de beëindiging van dien machtigen heilscyclus geweest was, zouden wij de hemelen gescheurd en de aarde geschokt hebben, en was de Geest neergedaald in blinkende majesteit, en onder geweldige teekenen, die de tempelstad op haar fundamenten hadden doen sidderen.

Doch zóó komt de Trooster niet.

Zoo maakt God geen slot aan den heilkring. Het einde is niet een openbaring van ontzaglijke heerlijkheid, en... als ge van den Pinksterdag tot den Kerstnacht terugblijkt, ziet ge zelfs in de uitwendige openbaring een afdalende lijn. De uitwendige glorie wordt al flauwer en zwakker. Als Jezus geboren wordt, openen zich de hemelen, en vervult 's Heeren heerlijkheid de velden van Efrata, en hoort ge den reizang der engelen, en ziet ge het sterreteken aan den hemel, en alles boeit oor 'en oog. Maar op het Paascheftest wordt het al minder. Dan hoort ge geen engelenlied. Dan zoekt ge te vergeefs naar het koningsteeken aan het uitspankel. Dan dalen niet duizenden engelen, doch slechts twee troonengelen op aarde, doch... dan bliksemt nog de een engel neer. Dan schokt nog de bodem. Dan klinkt nog het engelenwoord. Dan is er nog heerlijkheid. Maar... bij Jezus' hemelvaart daalt de lijn nog dieper. Het is op den Olijfborg zoo stil. De Heiland moge opstijgen onder schel linningsklank, maar die hazuinen schellen op aarde niet, en zoo spoedig neemt de wolke hem weg. Doch ook op den Olijfborg verschijnen nog hemelboden, die prediken, wat er geschied is, en dat de triumpheerende Koning eens zal weerkomen.

Maar nu op den dag van het Pinksterfeest.

Dan is alles even sober en gespeend aan uitwendige glorie.

Dan ziet Jeruzalem geen open hemelen; dan komen er geen engelen op aarde; dan klinkt geen hemelstem; dan heeft zelfs de bodem niet; dan blijft het uitwendig, zooals het was, en het eenige wat gehoord wordt, is een kort, vreemd geluid, dat giert als de stormwind, en het eenige, wat men ziet zijn simpele lichtschijnen, die boven de hoofden der discipelen flikkeren. Meer gebeurt er niet. Nu ja, wel verhaast de menigte zich, en wel vraagt de schare: wat wil toch dit zijn? doch zij verwondert zich niet over hemelsche majesteit, maar over wat menschen, en met name die Galileërs spreken en doen...

Waarom draagt het Pinksterfeest dit karakter?

Waarom is Pinksteren vreemd aan allen uitwendigen glans?

Omdat God in die soberheid wil prediken, dat het feit van de uitstorting des Geestes een feit is van de grootste intimiteit. Omdat de vervulling met den Geest niet iets is, dat buiten ons geschiedt, gelijk de geboorte en de opstanding van onzen Heiland, maar in het innerlijke van ons wezen plaats vindt. Omdat de Geest in het verborgene des harten Zijn werk verricht, en wat Christus buiten ons verworven heeft, in ons toepast, en tot ontplooiing brengt.

Hij is in onze harten uitgestort.

Zij werden vervuld met den Geest.

Hij blijft niet buiten de gemeente, en Zijn terrein ligt niet aan de buitenzijde, maar de plaats van Zijn rust is in de harten, en Zijn woning is dat intieme van den mensch, dat achter den lichaamswand wegschuilt, en voor ons oog verborgen is. Dat betekent niet, dat Hij niet in heel het leven werkt. Hij strijdt ook op het publieke levensveld. Hij grijpt heel de wereld aan. Zijn kracht gaat uit naar alle zijden. Hij vernieuwt het gelaat des aardrijks, maar toch is het heilighdom, waarin Hij woont, de verborgenheid van de menschenziel, en het innerlijke van ons geestesleven.

Daar werkt Hij wederbarend en bekeerend.

Daar vervult Hij alles met Zijn genade.

Daar stort Hij Zijn gaven uit, en vandaar uit vloeien de stroomen des Geestes naar alle zijden. Uit het hart zijn de uitgangen des levens, niet het minst van het leven van den heiligen Geest.

Is die Geest in uw hart uitgestort?

Dat is voor u de Pinkstervraag.

Zeker, het komt ook aan op levensopenbaring, want waarachtig leven blijft niet verborgen, maar dat is het eerste en het diepste niet. Uw levensopenbaring is alleen mogelijk, indien uw ziel gegrepen en vervuld is. Gij kunt dan alleen strijden en werken, indien in uw hart de Geest komt. Het gaat ten slotte om de ziel. Het gaat ten diepste om de innerlijke vervulling. Zonder haar is alle werk uitwendig verloon, en holle fanfare, doch dan is uw strijd beziel en uw actie waarachtig, wanneer gy ook spreken kunt van de liefde des Geestes, die in uw hart is uitgestort.

Dan viert ge waarlijk Pinksteren.

Dan sluit ge de rol der heilfeesten met ware vreugde.

Dan beantwoordt uw einde aan het slot, dat God maakt.

K. D.

KERKELIJK LEVEN.

De Orde der Liturgie.

I.

„De Orde der Liturgie“.

Zoo leest men boven het eerste hoofdstuk van het tweede deel van het „Liturgie“-rapport.

Vóór ik ter bespreking daarvan overga, zij mij een opmerking vergund.

Of liever een wensch.

Mocht bij de behandeling van de liturgie in onze bladen en in onze pers steeds het levensbeeld van Calvijn voor onzen geest staan!

Niet om in alles den grooten Hervormer na te volgen.

Want dat wilde hij zelf allerminst.

Maar om aan de liturgie de juiste waarde toe te kennen.

Er moet liturgische orde zijn. Dat was de eene gedachte van Calvijn in dit opzicht. In de samenkomst der gemeente moet eenheid gevonden worden. Elk element der openbare Godsverering moet daarin tot haar recht komen en een vaste plaats hebben. Welke die elementen zijn moet worden afgeleid uit de Schrift.

Hoe de liturgische orde wordt vastgesteld, is geen eerste-rangs, maar een tweede-rangskwestie. Ziedaar het tweede motief van Calvijn. De bediening des Woords moet nummer één blijven en voor de zuiverheid daarvan moet gewaakt met alle inspanning. De liturgie is daaraan ondergeschikt.

Vandaar dat Calvijn zich in de liturgie zoo gemakkelijk kon aanpassen bij de toestanden, welke hij vond.

Meermalen was hij genoopt zich over de liturgie te bezinnen.

Doch steeds legde hij daarbij de grootste soepelheid aan den dag.

Toen hij in Genève werkzaam was, behield hij in zijn eerste periode de liturgie van Farel.

In Straatsburg legde hij aan zijn liturgie de aldaar bestaande ten grondslag, bracht daarin veranderingen aan, maar geen al te ingrijpende.

Te Genève teruggekeerd deed hij winst met wat hij te Straatsburg ontvanden en ontworpen had.

Maar hij koesterde op dit gebied menigen wensch, dien hij nooit in vervulling zag gaan. Hoewel hij anders voor doortastende maatregelen niet bang was, wilde hij die hier niet toepassen. Hierin was hij schier de toegankelijkheid zelf.

Breken er op andere plaatsen twisten uit of ontstond er onenigheid over de liturgie, Calvijn maande steeds tot kalmte en tot een zich schikken naar de omstandigheden.

Welnu, als onze kerken een deel van Calvijn's geest in deze bezitten bij de behandeling van het rapport, dan zal deze zaak voorzeker tot een vreedzaam einde worden gebracht.

Dan zal deze kwestie niet worden opgeblazen, alsof het wel of wee van ons kerkelijk Jeruzalem ervan afhangt.

Dan zullen er geen broeders met warme hoofden roepen: ik ben tegen elke verandering. „Gij zult het oude eten.“

Want Calvijn was ook niet tegen verandering, al stond de liturgie op zijn agendium niet bovenaan.

Dan zal men er zeker Deputaten, echte geesteskinderen van Calvijn als ze zijn, er niet van verdenken onze kerken uit het Gereformeerde spoor te willen rangeeren.

Dan zullen we in een heel rustige sfeer kunnen overwegen of het Deputaten-voorstel ongewijzigd kan worden geaccepteerd, dan wel of het moet worden gemendeerd.

En valt het eind-besluit niet precies naar ons inzicht uit, dan zullen we er ons gemakkelijk bij kunnen neerleggen.

Immers, de kern van ons geestelijk leven is bij deze voorstellen niet betrokken.

Het is wenschelijk, dat er op liturgisch gebied meer orde kome.

Vele kerken hebben reeds op eigen gelegenheid veranderingen ingevoerd.

Dat heeft de eenheid nog meer verbroken dan ze reeds was.

In elk geval kwam daarin ook uit, dat de begeerte naar meerdere of betere liturgie op onderscheiden plaatsen leeft.

Daarom is het goed, zich over de liturgische aangelegenheden eens opzettelijk te beraden.

In geen eeuwen heeft hierin een officiële herziening plaats gehad.

Men zal dus onze kerken niet kunnen verwijten aan veranderingszucht te lijden.

Schreef ik echter in dit blad eens over „Reformatische Wenschen“ en maakte ik toen onderscheid tusschen centrum- en omtrek-wenschen, de liturgische verbeteringen behooren niet tot de eerste, maar tot de laatste.

Men verlieze dit niet uit het oog.

Al ondergaat straks de liturgie menige gewenschte verandering, men meene niet, dat wij daarmee een heelen sprong vooruit hebben gedaan op den reformatischen weg.

Het voornaamste wacht ons nog.

Laten we daarom onze krachten niet opteren aan wat betrekkelijk bijzaak moet genoemd. Men bezie deze kwestie in de ware proportien. Dat waarborgt kalme en koele bezinning. En eventueel een gematigde kritiek.

Verdere opmerkingen bewaar ik voor later.

Eerst wil ik een zoo volledig mogelijke inlichting geven aangaande het voorstel van Deputaten.

Misschien kan dat het best geschieden door met elkander te vergelijken den tegenwoordigen gang in onzen eeredienst en de orde, welke Deputaten zich hebben gedacht.

Zij ontwierpen een afzonderlijke orde voor den morgen- en voor den avonddienst.

Eerst dan over den morgendienst.

Thans wordt de morgendienst gewoonlijk geopend door den „voorlezer“, die een psalm opgeeft en terwijl de gemeente zingt, komen predikant en kerkeraadsleden binnen. Na het gezang spreekt de dienaar het votum uit en legt de gemeente den zegen op.

Deze orde nu wordt in het voorstel van Deputaten ongekeerd. Dadelijk neemt de predikant het woord voor votum en zegen en daarna wordt er pas gezongen.

Ook de woorden van votum en aanvangszegen worden in het rapport opgenomen.

Zij luiden:

1. Votum: Onze hulpe is in den naam des HEEREN, die hemel en aarde gemaakt heeft. Amen.

2. Grootzegen: Genade zij u en vrede van God onzen Vader en den Heere Jezus Christus. Amen.

of:

Genade zij u en vrede van Hem. Die is, en Die was, en Die komen zal; en van de zeven Geesten die voor Zijnen troon zijn; en van Jezus Christus, Die de getrouwe getuige is, de eerstgeborene uit de doden, en de Overste der Koninkgen der aarde. Amen.

Wordt thans door velen — zoo niet door de meesten — geen „Amen“ achter het votum uitgesproken, hier wordt het „Amen“ voorgeschreven.

Wordt op beden, afgezien van verschillende variaties, die vroeger veel in gebruik, maar nu veelal in onbruik zijn geraakt, door tal van predikanten achter den Paulinischen zegen: „Genade zij u en vrede van God onzen Vader en den Heere Jezus Christus“, nog gevoegd: „door (of: door de werking van) den Heiligen Geest“, door Deputaten wordt voorgesteld, die toevoeging officieel uit te sluiten.

Zij geven als reden op: „Het is gewenscht voor dezen zegen te kiezen de taal der H. Schrift“.

Wij men in den zegen de Drieëenheid Gods uitdrukkelijk vermelden, dan kan men zich van den Johanneischen zegen uit Openbaring 1 bedienen.

Deputaten wenschen hier geen bindende bepaling. „Deputaten stellen voor, de keuze tusschen die twee aan den dienstdoenden liturg over te laten“.

Dus niet aan den kerkeraad.

Maar aan den predikant.

Dit over wat het rapport heet: „De aanvangsliturgie“.

Daarop volgt in het rapport: „De dienst der gebeden“.

Komt bij de tegenwoordige regeling na de opening van den dienst onmiddellijk het lezen van de wet en van een Schriftgedeelte. Deputaten scheiden deze beide, stellen het lezen van de wet thans aan de orde, maar verschuiven de Schriftlezing naar een ander deel van den eeredienst.

Het zingen van „Och, of wij uw geboon volbrachten“ of een ander vers, dat op de weisafkondiging betrekking heeft, en in enkele kerken is ingevoerd, acht het rapport blijkbaar niet gewenscht.

Ook het voorlezen van de Wet door den predikant, gelijk in een enkele kerk plaats heeft, draagt de goedkeuring van Deputaten niet weg.

Zij verantwoorden zich: „Het is uit liturgisch oogpunt niet goed te keuren, dat alle acten in den eeredienst behalve gezang en collecte, verricht worden door den dienaar des Woords. De dienaar des Woords heeft de leiding van de vergadering, maar dit wil niet zeggen, dat hij alleen het woord voeren moet en alle anderen moeten zwijgen en luisteren...“

Een van de liturgische beginselen is het beginsel van gemeenschappelijkheid en uit kracht van dit beginsel treedt de gemeente werkzaam op o.a. in haar lied, en is de voorlezing van de Wet des Heeren en het uitspreken van de Geloofsbelijdenis door een ander dan den dienaar des Woords te handhaven.“

Dit komt dus hierop neer, dat de „voorlezer“ geen psalm meer opgeeft en ook geen Schriftgedeelte meer voorleest, maar dat de Wet des Heeren en de Geloofsbelijdenis hem worden gelaten.

Doch nu komt er een element in den eeredienst, dat wij nog niet kenden, n.l. de Belijdenis van zonden en de Absolutie of Verklondiging van vergeving der zonden. Tusschen beide handelingen zingt de gemeente het zesde vers van het Berijnde Gebed des Heeren, ten bewijze, dat zij de zondenbelijdenis voor haar rekening neemt.

Voor één en ander worden in het rapport de woorden vastgesteld.

In den
Maar de
Hier vo
den eere

Be
Weerk
barmh
Uwe
zond
heid
en on
leven
treden
weken
laden
wij h
toon
doen
dat G
Wilt
God
om be
Christ
Heilige
van g
recht
gedood
opsta
heilig
kunne
Heere
De

Ve
W
De
W
He
W

Ver
zond
berouw
vlucht
Christ
in der
Heilige

Hierbij
noemt: he
Vroeger
ons kerk
Christenhe
Ook nu
en dringen
Doch D
Volgens
het gehed
geschikte
preek.

Zij bere
stemming
meeste G
der nog a
nog maar
beter haa
neer zij m
berd. Einc
den diena
voor te g
Christenhe

Een vo
Deputaten

Zij wille
gie duidel

Na het
collecte o
voor de a
voor de b

hag voor
deze inza
tueld de

Na deze

Zie
Want
Christ
daar l
zoudt

Deel
gedenk
Hij ge
te ont

Deze co
het zinge
geispe

Toch m
schikt“, z
tal broed
collecte b
verwerkel

tische m
houden o
tot den d

toch zóó
loopt“

Als dan
zij, die e
bij de ker

gen de e
kerk zelf

gaven op
En war
dienaar v